

معاونت آموزش تخصصات قوه قضائیه
مرکز آموزش بحالی

■ تهران، خیابان حافظ، روبروی دانشگاه امیرکبیر، ساختمان شماره ۳ قوه قضائیه، طبقه اول، معاونت آموزش و تحقیقات، مرکز آموزش همگانی
تلفکس: ۰۲۱-۸۸۸۰۸۹۶۹ - کدپستی: ۱۵۹۹۶۵۳۳۱۶
Email: amouzesinfo@mahdad.ir

W W W . M A H D A D . I R

بازپرس کیست؟

امکان دسترسی و مطالعه تمامی بروشورهای آموزشی

اطلاع از آخرین اخبار کاربردی حقوق

پاسخ به سئوالات حقوقی شما

WWW.MAHDAD.IR

عضویت در باشگاه مخاطبان مرکز آموزش قوه قضاییه

دسترسی به مقالات حقوقی شهروندی

دسترسی به جدیدترین محصولات و انتشارات
مرکز آموزش همگانی و اطلاع از نحوه خرید

مرکز آموزش همگانی قوه قضاییه
چاپ اول

نورون ♦

بازپرس کیست؟

بازپرس چه زمانی مکلف به شروع تحقیقات است؟
مهم‌ترین وظایف بازپرس حین انجام تحقیقات چیست؟

سریال کارآگاه «پوآرو» یا کارتون به یادماندنی کارآگاه «گجت» را یادتان هست؟ چقدر برایمان جذاب و هیجان‌انگیز بود نقش فعال و دقیق کارآگاهانی که به محض ارتکاب جرمی با جدیت تمام، یکی‌یکی سرخ‌های ماجرا را پیدا می‌کردند و معمای داستان را هر طور که شده بود برملا می‌کردند. اما این‌ها فیلم بود و داستان. واقعیت این است که امروزه دیگر شنیدن نام کارآگاه برای گوش‌هایمان غریبه است. با این حال صحبت از وظایف و مسئولیت‌های مقامی دیگر به میان می‌آید. آن مقام «بازپرس» است. مقامی صاحب‌منصب که طبق قانون مسئولیت تحقیقات مقدماتی کشف حقیقت و رسیدگی به آن را برعهده دارد. مقام قضایی که بدون شک شما هم با آشنا شدن از وظایف و صلاحیت‌هایش به یاد کارآگاهان فیلم‌ها و سریال‌های قدیمی می‌افتید.

بازپرس یار دادستان و همراه قاضی

به دادرسی که کارش پرسش از متهم، شاهدان و مطلعان و پژوهش و بررسی درباره چگونگی واقع شدن یک جرم است بازپرس می‌گویند. البته در قدیم به وی مستنطق هم می‌گفتند. شاید بتوان گفت کارآگاهی که در سریال‌های تلویزیونی به ایفای نقش می‌پردازند به نوعی اقدام‌های بازپرسان را انجام می‌دهند. البته طبق ماده ۱۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری، کارآگاهان، جزء ماموران نیروی انتظامی هستند که باید زیر نظر بازپرس انجام وظیفه کنند. بازپرس در اصل یک مقام قضایی است که در دادسرا کنار دادستان انجام وظیفه و به قاضی در کشف حقیقت و صدور حکم عادلانه کمک می‌کنند.

بازپرس مامور تحقیق و کشف حقیقت است. یعنی هر وقت شکایتی به او برسد رسیدگی و تحقیق می‌کند و درباره اینکه شکایت درست است یا نادرست و متهم گناهکار است یا بی‌گناه، نظر می‌دهد.

تفاوت بازپرس با دادیار

مقامات قضایی دادسرا شامل دادستان، بازپرس و دادیار می‌شوند. دادستان رییس دادسراست و بازپرس و دادیار زیر نظر وی انجام وظیفه می‌کنند. با این تفاوت که دادیار به نمایندگی از طرف دادستان انجام وظیفه می‌کند و اگر عهده‌دار انجام تحقیقات مقدماتی شود باید تمام قراردادی خود را به تأیید دادستان برساند؛ اما بازپرس در تصمیماتش دارای استقلال است به استثنای صدور قرار بازداشت موقت که باید به تأیید

دادستان برسد، مستقل عمل می‌کند. البته بازپرس ممکن است با دادستان اختلاف نظر داشته باشد یعنی آقای بازپرس نظرش بر این باشد که قرار بازداشت باید صادر شود و دادستان بگوید خیر چنین تصمیمی لازم نیست اخذ شود، در این شرایط مرجع حل اختلاف آنها دادگاه خواهد بود؛ اما در خصوص دادیار نظر نهایی با دادستان است. در ضمن بازپرس می‌تواند راساً شروع به کار و در مواردی نیز از دادستان اجازه کسب کند ولی دادیار برای اقدام به هر کاری باید از طرف دادستان مامور شود.

مهم‌ترین وظایف بازپرس در روند تحقیق

تحقیقات مقدماتی تمام جرایم برعهده بازپرس است؛ به استثنای جرایمی که تحقیق در مورد آنها ممنوع است مانند جرایم منافی عفت. ناگفته نماند بازپرس زمانی می‌تواند تحقیقات مقدماتی مربوط به کشف جرم را

شروع کند که از سوی دادستان دستور داشته باشد. البته اگر بازپرس خود ناظر وقوع جرم باشد تحقیقات لازم را از همان لحظه شروع می‌کند و سپس وقوع جرم را به دادستان اطلاع می‌دهد ضمن آنکه برای ادامه تحقیقات منتظر ارجاع امر از سوی دادستان می‌ماند.

در انجام تحقیقات، بازپرس شخصاً دخالت می‌کند و به جمع‌آوری دلیل و سرنخ‌های لازم جهت کشف جرم می‌پردازد و نمی‌تواند برای انجام وظایفش دیگری را به کار بگیرد. ولی می‌تواند در برخی از موارد تفتیش، تحقیق از شهود و مطلعان را به ضابطان دادگستری ارجاع دهد؛ البته این امر نیازمند ارائه تعلیمات لازم به ضابطان است. بازپرس باید در کمال بی‌طرفی و در حدود اختیارات قانونی، تحقیقات را انجام دهد و در کشف اوضاع و احوالی که به نفع یا ضرر متهم است، فرق نگذارد.

تحقیقات مقدماتی باید به سرعت و به نحو مستمر انجام شود و روزهای تعطیل مانع انجام تحقیقات نیست. بازپرس مکلف است به محض آگاه شدن از وقوع جرم تمام اقدامات لازم و فوری را برای جلوگیری از انهدام ادله و آثار جرم، انجام دهد و در پیدا کردن سرنخ و دلایل جدیدی که موثر در کشف جرم است، کوتاهی و تاخیر نکند.

برای جلوگیری از امحای آثار و علایم جرم، اقدامات فوری را به‌عمل آورد و در تحصیل و جمع‌آوری ادله وقوع جرم تأخیر نکند.

انتشار تصویر و سایر مشخصات مربوط به هویت متهم در کلیه مراحل تحقیقات مقدماتی توسط رسانه‌ها و مراجع انتظامی و قضایی ممنوع است؛ مگر در موارد خاص که آن هم به درخواست بازپرس و موافقت دادستان باید باشد.

چتر حمایتی بازپرس

کم نیستند آن دسته از مجرمانی که شاهدان وقوع جرم را تهدید می‌کنند که اگر قضیه را بخواهند لو بدهند ممکن است بلایی سر خود یا خانواده‌شان بیآورند و پشت سر هم برایشان پیغام می‌فرستند که «شتر دیدی ندیدی»!!!! در پس همین تهدیدهاست که بسیاری از شاهدان از ادای شهادت سرباز می‌زنند و شاهد بودنشان

را منکر شوند و به این ترتیب راه اثبات جرم و گناه مجرمان سخت‌تر می‌شود. اما برای این موضوع قانون آیین دادرسی کیفری راهکاری را پیش‌بینی کرده است
طبق ماده ۹۷ قانون آئین دادرسی کیفری بازپرس می‌تواند اقدامات حمایتی از قبیل قرار دادن نگهبان درب منزل یا اسکورت کردن فرد را به ضابطین واگذار کند البته این حمایت فقط مربوط به شهود نیست و شامل بزهدیده، مطلع، اعلام‌کننده جرم یا خانواده آنان و همچنین خانواده متهم در برابر انواع تهدیدات نیز می‌شود.

ماده ۹۷ می‌گوید: «بازپرس به منظور حمایت از بزهدیده، شاهد، مطلع، اعلام‌کننده جرم یا خانواده آنان و همچنین خانواده متهم در برابر تهدیدات، در صورت ضرورت، انجام برخی از اقدامات احتیاطی را به ضابطان دادگستری دستور می‌دهد. ضابطان دادگستری مکلف به انجام دستورها و ارائه گزارش به بازپرس هستند.»

محل ماموریت بازپرس

بازپرس تنها در حوزه قضایی محل ماموریت خود انجام وظیفه می‌کند. یعنی بازپرسی که محل ماموریت آن تهران است، نمی‌تواند عهده‌دار انجام تحقیقات یک جرم در شهر دیگری شود مگر در صورت اعطای نیابت قضایی. پس صلاحیت بازپرس محدود به جرایمی است که در محدوده محل ماموریتش اتفاق می‌افتد. البته در مواردی که جرم خارج از محل ماموریت بازپرس واقع شود، اما در حوزه او کشف یا مرتکب در آن حوزه دستگیر شود، وی تحقیقات و اقدامات مقتضی را به‌عمل می‌آورد.

گذشته از این موارد، گاهی پیش می‌آید که آثار و نشانه‌های وقوع جرمی در محل ماموریت بازپرس کشف شود، اما محل ارتکاب آن معلوم نباشد، در این شرایط بازپرس ضمن دست به کار شدن برای انجام تحقیقات، تمام سرنخ‌های مربوط به کشف محل ارتکاب جرم را نیز پیگیری و دنبال می‌کند.

اعلام پایان تحقیقات مقدماتی

اعلام پایان تحقیقات توسط بازپرس با صدور یکی از قرارهای نهایی به‌عمل می‌آید. منظور از قرار نهایی آن

دسته از تصمیمات دادسراست که به اظهار نظر قطعی در مورد پرونده کیفری می‌پردازد. قرارهای نهایی شامل انواع زیر می‌شود:

۱. **قرار جلب به دادرسی:** این قرار معنی‌اش این است که تحقیقات بازپرس را به این نتیجه رسانده که متهم تحت تعقیب «مجرم» بوده و باید در دادگاه محاکمه شود.

۲. **قرار منع تعقیب:** این قرار در صورتی صادر می‌شود که روند تحقیقات نشان دهد فردی که به‌عنوان متهم تحت تعقیب قرار دارد بی‌گناه است.

۳. قرار موقوفی تعقیب: از دیگر انواع قرارهای نهایی است که توسط بازپرس صادر می‌شود. این قرار یک قرار شکلی و به معنای عدم امکان ادامه تعقیب کیفری و انجام تحقیقات مقدماتی است. به عبارت دیگر این قرار در مواردی صادر می‌شود که از نظر مرجع تحقیق، متهم به دلایل شکلی غیرمرتبط با نوع جرم، غیرقابل تعقیب کیفری است. مانند اینکه متهم فوت کند یا اینکه در جرایم قابل گذشت شاکی رضایت خود را از متهم اعلام کند و ... .

۴. قرار ترک تعقیب: این قرار به درخواست شاکی صادر می‌شود. به این ترتیب که در جرایمی که قابل گذشت‌اند اگر شاکی تا قبل از صدور کیفرخواست از شکایتش بگذرد و رضایت بدهد دادستان قرار ترک تعقیب صادر می‌کند.

۵. قرار منع تعقیب: اگر عمل متهم جرم نباشد یا دلایل کافی برای تعقیب متهم وجود نداشته باشد بازپرس قرار منع تعقیب صادر می‌کند.